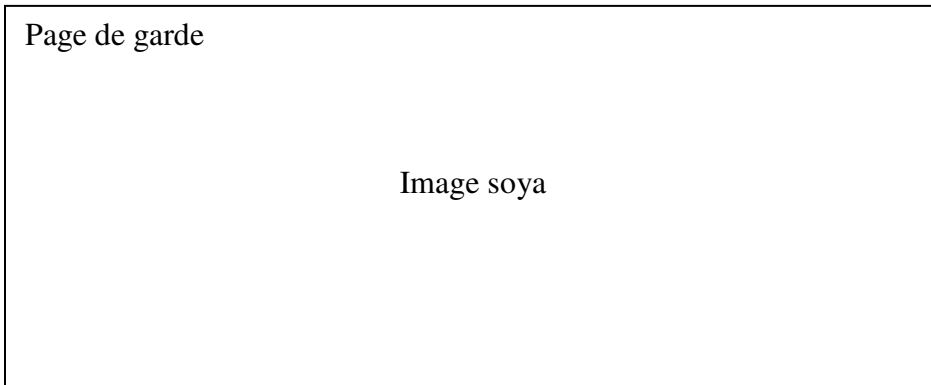

Ī pienyūonī, soya tī dēsaate dōndōnde.

Bē n bēm̄m̄ bē sēpī n duā-hō p̄kε

Bē n ke pāñn̄: derana-ONG nne Sia N'son-ONG

**Nne m̄ tōmm̄ yūude dī n bēnsīne m̄ tōmm̄ pō, hō
tōtīme ī dēkītí cienū pō(AFP).**

Ī pienyūonī, soya tī dēsaate d̄ond̄ante.

Image

Bē n bēm̄m̄ bē sēpī n duā-hō p̄ke

Bē n ke pāñn̄: derana-ONG nne Sia N'son-ONG

Nne m̄ tōmm̄ yūude dī n bēnsīne m̄ tōmm̄ pō, hō tōtime ī dēkītī cienū pō (AFP).

Ā pényii wēētē būode

M̄ hōtīme.....	4
Kē pōke pénte bōntīme.....	5
Nē n tennō ī pīenyūonī hetide tē soya.....	6
Soya nō kēyē nne ū būōtū mō kēyē.....	7
Tī yāmmāde soya hīnnī.....	8
Nne n hēe ī pīenyūonī, n ī sīnīne ū saahu.....	9,10
Ī pīenyūonī hāāde nākītīme.....	11
Ī hāāde bōde.....	11
Ī būōtīme.....	11
Ī wuohū cōsime.....	12
Ī nākītīme, n yēkītā tī bebite kōkītīme.....	12
Ī dānsime.....	13
Ī dēnnīme.....	13
Ī kumme nne ī dīetīme.....	13
Ī míime cōsime nne mē dōōme.....	14
Soya dēete pānnīme.....	17
Soya nābēsīkākānkānde pānnīme.....	18
Ā tāntaane ā nī tūnnā āyē n pānnā soya nābēsīkākānkānde, dī bōde yendōnde.....	20
Soya yōnke pānnīme.....	24
Soya nābēsīme pānnīme.....	25
Soya tōfī pānnīme	26
Kakawēti pānnīme nne soya.....	26
Soya huome pānnīme.....	26
Soya bite tī n yuōō n wēnnī.....	27
Yahú pānnīme nne soya.....	27
Soya cénciéne pānnīme.....	28
Soya yuomū.....	29

(Suite page 3)

Soya cīēbu cōkīme.....	30
Soya tōmmū ū niito kōnte hīnnī.....	31
Soya tōmmū tūōmū.....	33
M̄ dīeme pānīme nne soya.....	33
Soya, tī wānte dēēmme hīnnī.....	34
Ā tēehę sōōtime nne soya.....	35
Soya nne ū dēēte kpētime.....	36
Soya míime kūōsime.....	36
Soya nābēsīkānkāāne nne nē yōnke kpētime.....	38
M̄ yanyamme mē n bō soya nne nē dēēte baáte kpētime.....	40
Ī cienī ī n nī fūdī n tōtā.....	41

Ḅ hɔtīme

Helfetasi (HELVETAS) suwisi (suisse) hō ciikide dī n bō tī tēnte kóníme pō, nne di h̄īsī dī tōmmū a ne nɔ kēyē Benne h̄innī, h̄ē kimɔɔ sī duɔsī tōmmū yānbe fē pānīsaamū nne bē tōtīme a tī yáátɔ soya wēnihy nne nē tōtīme. Tī h̄ē kimɔɔ ī sēpī bēnsime ciike fē, nne n̄sō m̄ tōmmū n̄ h̄īi kpēnbe, mū n buó hedifetasi benne (HELVETAS Bénin), n tōtɔ n pānɔ kē pɔke n̄kē, n nɔ bē n bēmmɔ bē sēpī n duā Benne bankū pō, n fā ū wienū pānɔ ū tedū kūyē nē tēnkéde h̄innī.

Kē p̄oke pénte bōntime

Benne māadi n tē u nī kónitá ū tēnsaahy nne tī k̄ok̄ok̄ite h̄innī. Tī k̄ok̄ok̄ite nī n no n̄yē ū tēnh̄y kpate wāābu, tennō a tī tēnh̄y wānōō ī cienī n pāñnō kē p̄oke n dū a ū náámú ā yóoki kē tēñkebikē h̄innī, n pāñnō ā ciike yē n nī fúdi n hisíne tī k̄ok̄ok̄ite cienū. N fōōnā a dī yāmmāde tennē ā tōmū, m̄ tōmmū yūude dī n bēnsīne m̄ tōmmū pō, hedifetasi suwisi (HELVETAS SUISSE) Hō ciikide dī n bō tī tēnte kónime pō, nne ū niito nī nānki n̄yē n ditá m̄ tōmmū, yē h̄isō nē tōmmū, n dū a m̄ tōmmū ā n̄ bō n no m̄ tōnsaamū yōsinē tī k̄ok̄ok̄ite dēēte yēsime hō tōmmū, n no tī báāde hō tōmmū benne bankū. Ā k̄ok̄ok̄iciike tennē h̄innī, soya tīichī dī bōde saadē. Kē p̄oke pāñnō n dū n nī tōtā nē ciikē nitibe, yōsinē bē bēntīpanbe m̄ díétime nne m̄ hííme, nne bē n fā soya h̄āāde.

Ke no kē bēnsip̄okē, n pedimú soya tēdi m̄ yóntime mēyē nne ā nī dēetā soya n pāñnā tī dēēte tīyē fē.

M̄ yááme mē n dennī bē nitibe sōntime ī bēkisī n̄ h̄innī, nne sī p̄okisī n̄ hō yááme yē tōtō a ke dedō. Hē ū n h̄iino n̄itiyā yōō ū n̄itipūōh̄y ā nī sākītā nē p̄oke tennē h̄innī, m̄ péñkónime nne tī hensite, tī tēñkpēñpénte, n yaatá soya wēmmē fē, soya tōtime fē, m̄ tōmmū mū n fē buó soya, soya wēmmē ā tēēh̄g h̄íní nne ne nēñ' nī n̄ no kēyē. Tōmū nne kē nī n pukiná ā yááme nē tīebu h̄íní n fōōnā ā tōmmū fē á n̄ tēdi m̄ yóntime.

Nē n tennō ī pienyūonī hetide tē soya

«Soya» hetide dennī sīnúa (chinois) sēpī hīnnī kū, nē n dū n nī yē: soya húnte. Yēndē ī sēpī dī dúode yā wē nē hetide yōsinē Benne hīnnī, n yōōmū nne nē tīebu bū n nō tī dēsaate tī n dūonō ū kōndāātū.

Soya wuchū hū n pēētō n̄sō

Soya hāāde bontō nī ū pīentēnhū be hīino hūyē n tē (Asi) a ne pānno n̄sō ā biene ā tuse. Nē deehē pō kū Amediki (Amérique) nne ū nītisōtēnhū yáátō n̄yē nē tōmmū ā biene 1900 bieme. Tī tēnte fē duā n̄yē Etasini (Etats-Unis) Bedesidi (Bresil) Sini (la chine) nne Adisantine (l'Argentine) nō tī tēnte tī n hēe soya m̄ mōmōmme. Nē hāāde fún'hōsiki cé Benne bankū pō nne ī dāātī nī ī hō hínnī :

- Tī kúnkúnte cienū pō díto n̄yē m̄ yanyamme ā biene n̄yē hō hīnnī;
- Nne bē kōkōkibe wāati n̄yē m̄ yóótíme bē kōkōkite tedū dīedo nī nēyē;
- Soya hāāde hē tēdī n̄yē m̄ yanamme;
- Ā dūone bō n̄yē n dōsī;
- Soya tēdī m̄ tōtíme mēyē ū niito dēete nne n̄sō ū kōnte hīnnī.

Kótinē m̄ tōmmū n̄ yī yē n tōsīdī ū tēnhū hítime pō, tōto a soya hāāde pekō.

Soya nō kēyē nne ū būōtī n fē

Soya nō ū tīehy hū n pēēdī dī bēnde h̄nnī n bō dī h̄nciikīde. Nē hōkihy nō 0,5m n bōkī 1m n bō nne nē būōtī nō kēyē nne nē h̄āde cōsime. Soya būōte bō wē n hōsī. Benne hēe m̄ mēmēnī būōte yē n yēdē kū : Ū būōtū kū n pēēdī m̄ fēeme n nō h̄sī n tāātē, nne nē n h̄ pēēdī fēeme n nō h̄sī n naasi. Benne bankū pō hēe soya ūyē nē míime nāā tī dūōtē.

Soya wuchy hū n bō n kpensí

Tī yāmmāde soya hīnnī

Soya míime tōmmū hōsī, a bē nne yōmu ne pasí be duukí ñyē. « M̄ dēmíime fē hō nī wē » Sinua (chinois) dēnbe tē kēyē, nne í nāā n tē ne tēdī sī nīnsaasī fē sī n tī dūono ū kōndāātū, a bē pōkiyáábe ne hīno n tē « tī dēyendante » nne í nāā n tē ne wēnni m̄ dēeme pō, nne ne dūono ū kōndāātiū kūyē a ne no m̄ nánāmm̄e.

Benne tēndokihęsī sī n bō tī múóte hīnnī, búo soya nābēsīkānkānde a di no « Ū nánámóo ninkē ».Bē badibe di hīno n tē « Yēnū yędō » (yènou yinro) nē n dū n nī yē « Ū sēyīēno » Nne í nāā n tē soya món'tōsīdī wē ū sēyīēno dī sēede hīnnī, tī ninte pō nne kē yōnke a nē kpérhū hētī.

Image soya au feu

Soya nābēsīkānkānde no dī sēede tennū kū

Nne í hēe í pienyūonī n í sīnīne ū saahu

Image Kora

Ī yuotī nadime, Nnaata ū n nō kē tēndoke hīnnī ū
piencōncūōnō, yē dū n nī ya dī ciikide « tī nī fūdī» hō
kpīemō

- Antuoni : Ādō ! ā yākō n nā ū cēhiiso
- Ū cēhiiso Nnaata : Ā yākō n nāā Antuoni, ne tū ?
- Antuoni : Ne tū cé
- Ū cēhiiso Nnaata : N̄ ā hīnō n dū n nī ā pēdimu tī tēdī nyē kē cōosike ū n
nō m̄m̄ē dī ciikide tōmmū cuude hīnnī. Tī nī n̄ pēdimu tī pénte tiyē tī
pényii í yē :
 - ❖ Tī kēente,
 - ❖ Tī dēbōte bōnde,
 - ❖ Ā kiede ā nī tūnnā āyē tī dēbōte bōnde.

Ke nī n̄ bōntā māmáate tī ninyē (8h) muti-muti. Nne ū huotū, ā n̄ tōtā a dī ciikide
nitibe ā tíkíná.

Image Kora en réunion

Nnaata ū cēh̄iis̄o bō kē cōosike nne dī ciik̄ide
nitibe

Nnaata ū cēh̄iis̄o : Dī yākō nāa « Tī nī fūdī » ciik̄ide nitibe ;

Dī ciik̄ide nitibe : Ne dāāē cē ū cēh̄iis̄o Nnaata;

Nnaata ū cēh̄iis̄o : N̄ yamme yōsi n dāātē cē nne n̄ dī búó n̄yē a dī hōsī n tóntō nī kē cōosike yend̄onke kē n nī tī yōōtā nne soya h̄āade. Yēndē tī nī yōōtā nne tī dēbōte h̄íní kū. N fōōnā a tī bōntā nē pénte, ne wēnni wē tī nī tíétá sī nīnsī baasí. Dē hō bōde, ū k̄ok̄k̄isaano n̄o n nī pānā bā n fōōnā n būōtī ?

Kuosi : u n̄o n nī wāānī ā tēēh̄e n h̄e yūosi

Nnaata ū cēh̄iis̄o : Bēke tūōne ?

Tenyome : Á u kēē ū wuoh̄u n duā u h̄u hē.

Nnaata ū cēh̄iis̄o : Nē n bōndē be būoto n̄yē ?

Kuoti : Be būoto soya fē tēdīfe yend̄onfē.

Nnaata ū cēh̄iis̄o : ū tōō ā wā dū n nī sōntā ?

Duute : Be būoto soya dī bēnde h̄ātidoodē kū (dī kūh̄ónhaade)

Nnaata ū cēh̄iis̄o : Tī bō dī yōōtō n yēnni kēyē, wāānī ā tēēh̄e n h̄e yūosi, n h̄e hē.

A nē n n̄o tī bōbōte bōde, be būoto dī bēnde h̄ididoodē, n bōntā kū dā yend̄onde (1) n tūich̄i kū dāa 30. N̄ dī h̄ōtīne nne dī yíénō n̄yē n kērm̄o kē cōosike n̄kē.

Soya hāade nākītīme

Nne n̄ d̄onne n̄sō tī dēete tūōte hō hāade, soya hāade tēdī ā kiede ā bāa a ī haabe n̄o n nī ye tūnnā n fōōnā ū wuoh̄y ā pēētā m̄ m̄ōm̄ōmm̄e. Dēkī a bāa : ī wuoh̄y bātīme bōde, m̄ nākītīme, ī būōtīme bōnde, ī wuoh̄y cōōsim̄e, tī wānte bāntīme nne n̄sō ī dānsim̄e bōnde a ne kpā n wēnni a yanyamme hē bō.

✓ **Ī hāade bōde bāatīme**

N fōōnā n hē soya, ū k̄ok̄k̄ōō n̄onne n bātā dī bōde dī n dīēn̄o n hēe n̄sō tī dēete baate yōō ū wūok̄pank̄pāánú k̄y n tēdī biene ye n yēdē yōō ye n tāātē. Ne hē wēnni dī nī n̄ hēe n̄yē soya ā tēeh̄y ye n yōsi n sua á ne pant̄o ā nī n̄ dū n̄yē ī hāate n nī n̄ dūōnī tī wānte a ti dē.

✓ **Ī būōtīme**

Ī būōtīme bōnde n̄o n nī tūnnā m̄ p̄ōōtīme cienī n̄ ī k̄y :

Ū cienū yenduōnū : ī p̄ienī p̄ōōtīme á n̄ n̄o s̄āntīm̄ētidi 75 ā wuote n̄ p̄ōōtīme á n̄ s̄āntīm̄ētidi 5 (75 cm x 5 cm) a dī h̄otide fē ā n̄ n̄o yōnfe fē n bā yōō ī yūonī 267 hekitāa ū n bā h̄innī. Nē cienū békí ā hē ū p̄ienū k̄y á ā ī bōt̄ōō n duā. Á ī ded̄ōō ā tūnnā n wawákítá n tīēnī fē n bā bā, maa n s̄ōsōotā n yē sō ā huote m̄ bieme á n̄ n̄o s̄āntīm̄ētidi 5 (5 cm). Á ā tunno nē hō cienū ā n̄onne n dēetā soya dēbūōtī kidōo 70 n būōtī hekitāa ū n bā (1ha).

Ū cienū yīēdū : ī p̄ienī p̄ōōtīme á n̄ n̄o s̄āntīm̄ētidi 75 ā wuote n̄ p̄ōōtīme á n̄ n̄o s̄āntīm̄ētidi 20 (75 cm x 20 cm) a dī h̄otide fē ā n̄ n̄o yūonī ī yēdē yōō ī yūonī 134 hekitāa ū n bā h̄innī. Á ā tunno nē hō cienū ā n̄onne n dēetā soya dēbūōtī kidōo 45 n būōtī hekitāa ū n bā (1ha).

(Suite page 11)

Ū cienū tāātū : ī pīenī pōōtīme á n̄ nō s̄āntīmētīdi 60 x 20 ā wuote n̄ pōōtīme á n̄ nō s̄āntīmētīdi 20 (75 cm x 20 cm) a dī hōtide fē ā n̄ nō yūonī ī yēdē yōō ī yūonī 167 hekitāa ū n bā h̄innī. Á ā tunno nē hō cienū ā nōnne n dēetā soya dēbūōtī kidōo 45 n būōtī hekitāa ū n bā (1h).

Nne n̄sō yēdē soya h̄āāde cienī mīn' hē fūdōō n hūōtō n dōnne n̄sō dī kúnkúnh̄āāde hō cienū. Nne n̄ nāā n tē soya haabe mīn' hē tēdī be nī dēetā dī bōde diyē soya dēbūōtī saanī.

Nēnne yē tennō a be būōtō bē báāde hō dēbūōtī be fūdōō n s̄innō iyē dī yūūde dī n pantō, n kpēnnō ī tē bē tēnh̄y dāāsī h̄innī. Nē pānpāate būōtū hē tōsīdī ī haabe nne n̄ nāā n tē be būōtō nne m̄ c̄ékīme ī dēbūōtī ī n hē nō saanī.

✓ Ī wuohy cōsime

Ī būōtīme deehę pō, ā nōnne nne n̄ kōnkī Ī wuohy yōō n hē Ī pīenī n i, hōtīnā n fōōnā n hēm̄m̄ū tī mótīete. Nē cōsime būōtū tōsīdī Ī yūonī kpēnsime n pukisī Ī pēētīme.

N fōōnā n cāpuṁ būōm ε ū saahy, niito hę nō n pāñnā Ī pīenyankí nne tī pīenkute. Nē hō hínní kū be yęnni n̄yē ū niito nō n kōnkī ciemē n yēdē mēnē, nne N̄ sōokī tī mú,óte n fōōnā n hēm̄m̄ū tī mótīete nē wuohy hínnī.

✓ Ī nākītīme, n yēkītā tī bebite kōkītīme

Sī nīntiesī bō n hōsī sī n nī fúdí n tēnnā soya huohy hę ā pēētā saahy. Nē nīnsī nō : tī bebite, Ī yōnnī, Ī tīi nne ā yī, sī nōsī nne tī wānte tēntēnte.

N fōōnā n fúdí n cāpu tī dēete pēētīme ū wuohy hínnī, n yēkītā dī dōde, Ī cienī dī dúóde bō ā nī fúdí n dedi iyē yōsinē :

-- Ī yūonī pōnpime nne ū yáńkú i bontō n pōdō dī bōnde diyē n fōōnā n caahí tī bebite n yōosine tī púóte. M̄ mōmōmme, tī nō n nī wīētā Ī pīenyankí pōnpine Ī yūonī wuote hínnī nne n̄ nāā n tē i hę wēnni ū kōndāātū n̄ pō.

-- Yēdē ā tēehę mōnhę hō cōsime yē nō m̄ pāñnīme mē n nī pōótā, n fúdí n caahí tī dēhāakite kōkītīme nn sī nīntiesī. Nne n̄ tūomō nne tī kute tī n pāñnō nne tī múóte, nne tī nāmínte, nē hō kute yē sōokine ā tēehę ; Nne n̄ tūomō nne Ī yáńkí Ī n pāñnō nne n nīmū tēbī yōō nne ā tiene yē tēdī m̄ buome n yēē sō tī pīenkute nne Ī pīenyankí. Nē bōde nō m̄ tōmmū mū n dō n bekí m̄ híkīme bē kōkōkibe pō, a be nōnne n nī híkīnā nne māntā nne kūūsine bē kōkōkīte fommū n̄ hínnī n fúdí n cāpu m̄ būōme ū saahy.

Tī yēkītā ya tī pīenkute nne Ī pīenyankí pānīme n fúdí n cāpu tī būōme a me n̄ wēnni : hoo ! tī nī ne fúdí.

✓ Soya dānsime

Image champ du soja prêt pour la récolte

Soya dānsime nɔ dī bɔnde dīyē kū dī n taasi n tēdī m̄ yanyamme n tennɔ a bē nitibe kɔnte hē yɔsi n dāātē nne nē haate.

Ī té ā būōtī nyē n pāñnā hidī ī yēdē yōō ī n tāātē kū n fōōnā a be i dammú. Ī dānsime békisí m̄ nākītīme m̄ mōmōmme a ī yūonī kōñ' hē ā pīsī n deetá.

Nēnne yē tennɔ a be kpakití n tē ī dānsime nɔ n nī bōntā ī hāate bontɔ dī bɔnde dīyē n yosiki a ī wékíte mōnní. Nē bɔnde ā i kāa n yēē sō ī kuude a i kienī ā pāhī n kɔntá tī kute n sōkīne ā tēehē.

Á i kāa n duā, dēetā tī kuote n pītā n i dēñnē ā tēehōdōnhē yē n cānsi hínní. Á kuote hē bō ā nī fúdí n pūkī m̄ dākítúómú n caahí n nē dedi nyē á fē tēdife nni.

✓ Soya dēñnīme

I kāa dī bɔnde dīyē, i tikiná n pooná dī bōdisaade ū wienū dáání dīyē a ī míime ā wūōnī ū saahu n nē pūtīmu ī sīnnīme bɔnde. Ī dēñnīme deehē pō ā i kūu n diētā ī míime.

✓ Soya kuume nne ī míime diētīme

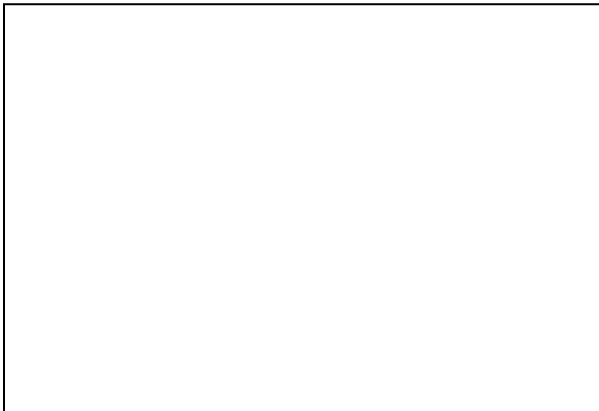
N fōōnā n kūu soya ā nɔ n dēetā ā púohē yē n hūōnɔ n̄sō n pohíná ū kɔdāyaahu hū n bammú hínní, n dēetā fē kōnyāfe n kūu n, dēñnā ī míime nne tī wékíte, nne n̄ kūu yōki-yōki a ī míime nē pōntā.

Hēi !

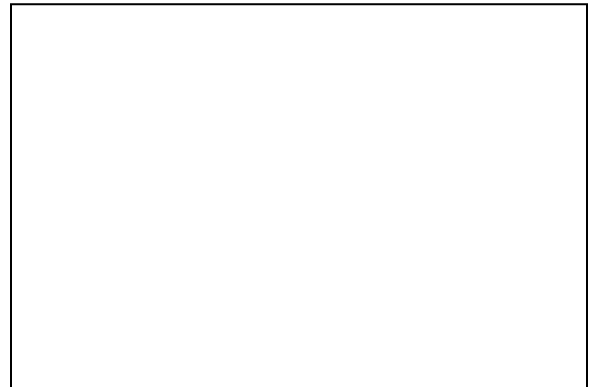
N fōōnā a tī yēkītā soya dedime ī dēnnīme bōnde á fē tēdīfe nīi, tī nōnne n tēkīnā
tī kuote yōō n pūukī m̄ dākītúómú ā tēēhē hī́n̄nī n fōōnā n i dōōnā.

✓ **Soya míime cōōsime nne mē dōōme**

Soya nō tī hū́ntē a nē míime tēdī m̄ huome a me hōsī nne ū dātihu hū n tīetī. Nē
hō nīnsī yē ne sānkī a tī bebite nne sī dundusí hē ne dōmu. Soya sīnnīme nī fúdi
nne í nō tī kuote hī́n̄nī yōō ā tēēhē hī́n̄nī. Tī nō nne í sētō soya, n dennō nē n
pontō, tī hāahíte, tī yṓnte, ā tááde n fōōnā n sinná. Nē fē n̄ hī́n̄nī soya míime
sīnnīme hē tēdī nākītīme maáme a me kiēnī nne tī yōōtō nne mēyē. Soya míime
mē n dēnnō ū saahu manne wē a me hē nī cākidi. Soya míime kuote nō nne í
dōōne m̄ cēkīme tī dēēte cuudē dī n tēdī m̄ yāāmū n hē búosi n cānsi. Bē
kōkōkihōsibe fee n dōōne soya kuote ā tēēhē sō; a nē pānpāate hē cōōsō. Nē hō
hī́n̄nī tī nō nne í dōōne tī kuote ī dē í hī́n̄nī.

Soya kuote hē nī póóná ā tēēhē sō

Dōōnā sōyā kuote ī dē n̄ hī́n̄nī

Be p̄k̄ine n nānk̄i nyē tī dēete dōōme p̄k̄e

Dī yūūde dī n hánt̄o n̄sō m̄m̄ē 2009-2010, Uninh̄aahy n̄tipūōbe ciik̄ide dī n hēe soya nne yēsine tī dēete tūōte dē ne hēe. Dī ciik̄ide tennē dē dámm̄o dī soya dī sítúúde b̄nde. Bē n̄tipūōbe dieno dī b̄nde diyē soya míime n kēe me cōnnine tī kuote h̄innī, n ti sīih̄ine tī dēete cuude h̄innī. Nē ciik̄ide p̄k̄idién̄o dieno tī kuote tī n kuote tī dēete cuude m̄o kēyē.

- Dā 02/11/2010 : soya kuote 10;
- Dā 03/11/2010 : soya kuote 15;
- Dā 04/11/2010 : soya kuote 20.

Ū cāātū n̄ haṭike h̄innī a nē ciik̄ide ā kūōsi m̄ yend̄omme soya kuote 5 kē dā 03/03/2011. M̄ yīēd̄ime a di kūōsi soya kuote 10 dā 20/03/2011, a m̄ tāāt̄ime a di kūōsi soya kuote 15 kē dā 28. Ī n kp̄á á n̄ n̄o tī dēete p̄ānn̄ime.

M̄ tōmm̄ū m̄ū n n̄o n tōm̄ū : Pékíná ya nē ciik̄ide dēete dōōme p̄k̄e.

Ti dēēte be pāah̄o tīyē nne soya

Soya wēnnih̄u diedo mandē tī dēēte dúote bōde tī pāah̄o tīyē nne nēnī n nī fúdí n tī k̄uosi kē dāake h̄innī. Nē dēēte hōsīh̄u h̄innī, tī baáte n̄tē : soya yuomū, soya nābēsīk̄ānk̄āāne, soya yōnke, soya nābēsīme soya yahū (yaourt) nne tī dēhōsite tūote tī n pukí ī h̄únyáńkí n̄pō nē n n̄o benne nitibe dēbéníte h̄innī. Nē bōde ne tenn̄o a dēsaate k̄ōn’hē cás̄o.

Ū cēh̄iis̄o (ū n̄tipūōh̄o) b̄ok̄o n yāa Nkpa ū n pāah̄o

Dāade bā k̄u a ū cēh̄iis̄o (ū n̄tipūōh̄o) ū n bō m̄ tōmm̄u yūude h̄innī, m̄u n tōsiddī sī tēndokicikih̄ésī ā sāanī ū n̄tipūōh̄o ū n pāah̄o soya dēēte a be ū h̄iino n tē Nkpa. Kēmmu ya bē pénte :

Ū cēh̄iis̄o : Ā yōmū dāatē ū n̄tipūōh̄o ?

Nkpa : Ne dāatē ū cēh̄iis̄o.

Ū cēh̄iis̄o : Ā hetide tē bā ū n̄tipūōh̄o ?

Nkpa : Ā hetide tē Nkpa wē a n̄ n̄o bē n̄tipūōbe bē n pāah̄o soya dēēte ciikide hō kp̄iem̄o.

Ū cēh̄iis̄o : Nne ū h̄uotū. Tī dēēte tī n m̄ōntē dī pāah̄o n̄yē ?

Nkpa : Tī pāah̄o soya nābēsīk̄ānk̄āāne nne soya yōnke.

Ū cēh̄iis̄o : Ā k̄ót̄o n yā tī dēēte tūote baáte be pāah̄o tīyē nne soya ?

Nkpa : Hoo, soya yuomū nne nē céńcienie bō wē.

Ū cēh̄iis̄o : T̄ō, tī dēēte k̄ót̄o n bō wē. Ā nī fúdí n pānnā soya nābēsīme, yahū, nne nē bisik̄iti.

Nkpa : Nē nīnsaanē m̄ónē ! Ā nī fúdí n tī bēnsīne nē dēēte pānnīme ?

Ū cēh̄iis̄o : Tenne hō h̄íní k̄u n̄ tón̄t̄o, n̄yē. Dī nī fūō dī b̄onde dī n m̄ōndē a tī pānnā kē kóníke nne nē h̄íní ?

Nkpa : Dākpaakū (dī k̄oode dāake dā) ū n̄o m̄mē yē wēnni.

Ū cēh̄iis̄o : Ā h̄ōt̄ine ! ne tī tiēno dākpaakū dā (dī k̄oode dāake dā)

✓ **Soya nābēsīkāñkāñde pāñnīme**

Soya nābēsīkāñkāñde pannīme nō m̄ tōmmū mū n dēesī dī bōnde a di dō. Ī cienī bō Ī yēdē kū ā nī ñ dedi iyē n pāñnā soya nābēsīkāñkāñde, a tī ne bāñnī nne Ī cienī tī tunno iyē. Nīinē ū cienū dōnduōnū té ā dēetā soya mīime n tātā n pāñnā sō tenne, a kū yiedū té ā dēetā m̄ nābēsīme mē n nō soya wēmme n pāñnā.

Ū cienū dōnduōnū 1

- N sētā soya mīime, n dēnnā ā tááde, tī yōkite mē n pāah;
- n businá soya mīime a ne pāñnā tī māmáate kē pīike mēnē;
- n dēetā sō soya dante tī n tūosi;
- n nāamū soya mīime;
- n dēetā soya cīēbu n meminā m̄ nīime mē n hōsī hīnnī;
- n bu sāamū ū saahū n yēē sō a ne dūā;
- n caatá nne ū kōdāahū hū n cānsi n yōosi;
- n kuotá ā cáátō nēyē kē hújópōdīke kē n dō n cānsi;
- nne benná nne í tōō ñsō tī buute tī n pīeni nī dūa ñyē;
- n sākitā kē hújópōdīke nne í púkísí m̄ nīmīsīme yōō n kāā nīime hēsí hēsí, n kpítidī dī bōnde fē nne í tōō ñsō nē nābēsīme nī kāñtā ñyē;
- n caatá m̄ nābēsīme mē n kāñtō nne ū kōdāahū hū n yōosi yōō ū kūdikuohū;
- n pōñnā dī nābēsīkāñkāñde nne ū kōdacátihū maáhu;
- n wīē dī nābēsīkāñkāñde n kaaní sō n fōōnā a m̄ nīime ā dedi dī hīnnī;
 - n pukíná Ī hújýáńkí ā dū, m̄ kúókúómú, ā sekínsāhābī híéte (āhi);

- N caatá n di wjē kē wāñke baáke h̄innī yōō ū kuohy;
- n sietā dī nābēsīkāñkāñde nne m̄ sieme ā dū, n di kėtā-kėtá a ne n̄ hētī, m̄ dēeme nne ū kūōsihy pō.

Ū cienū yīēdū 2

Soya nābēsīme pāahɔ n̄wē soya nābēsīkāñkāñde. Ā nī n̄ dēetā m̄ nīime mēyē a me n̄ manne ā nī mēmīnā n̄yē soya cīēbu ā cōkɔɔ b̄yē ā nāmɔɔ dī b̄onde diyē soya míime, nī fúdi nne n̄ hōsī n pantɔ ā nī dēetā mēyē n pāñnā soya nābēsīme (dītidi mē n doodē 7 yōō mē 8 soya cīēbu kidōo ū n bā). Soya míime té ā dítá wē m̄ mōmōmme m̄ yómtíme. Niinē ā dēdɔɔ nē cienū n pāñnɔ m̄ nābēsīme me ten'hé cānsi ā nī dēē n̄yē. Nē pāñnīme cienū n̄ kū:

- N benná soya nābēsīme nne n̄ dāñpū ā buɔne ā fē a ne pāñnā mēnē minīte dēnbe mē n tāātē yōō me n nummu ;
- n sākītā kē hún̄pōdīke nne n̄ púkísí hēsí hēsí (m̄ nīm̄sīme, n kāā niime, finēkidi á ā dū (vinaigre) nē n kāñtɔ tennē h̄innī n dāñpū nne n̄ tōō n̄sō soya nābēsīme nī kāñtā n̄yē m̄ mōmōmme ;
- n caatá m̄ nābēsīme mē n kāñtɔ ū kɔdāahy h̄y n yōōsi n yosi n cānsi h̄innī ;
- n dēetā ū kɔdāahy n pōñnā dīnābēsīkāñkāñde;
- n wjē dī nābēsīkāñkāñde ū saahy n fōōnā a m̄ nīime ā dedi dī h̄innī;
- n caatá, n wjē dī nābēsīkāñkāñde kē wāñke h̄innī;
- n di sietā nne m̄ sieme á ā dū, n kėtá-kėtá a ne n̄ hētī m̄ dēeme nne ū kūōsihy pō.

Tī nī fúdi n dēetā m̄ b̄ōme tēdī m̄ sieme mēyē n sietā soya nābēsīkāñkāñde (tī yōof̄inte yōō tī yōokpete tī n mōñsīne) n di tōmū nne tī dū a ne n̄ n̄ kēyē n d̄onne n̄sō fē naafe hō nābēsīkāñkāñde tī hún̄te h̄innī, nne tī hún̄h̄ate nne tī hún̄yēte tūōte yōō dī tietū.

B□□ n b□□m□m□ n duā hō p□k□

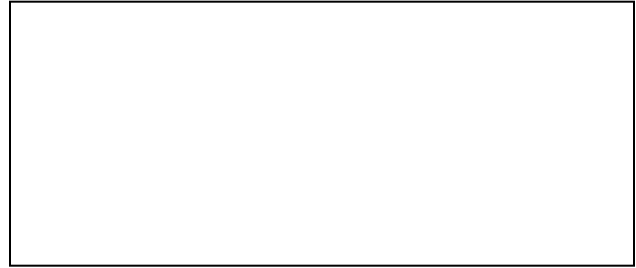
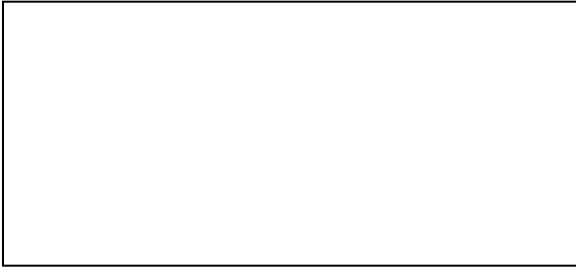
.....
Di nī fūdī n hīemū n hu□á so□ t□nn□ dī bááde yōō nn□ ī k□□dimaanī, ū
s□kisa□ha□□ahu□, k□□ sakińsāha□□ayāāk□ (āhi), m□ kú□kú□mú yōō m□
yēn□nīm□ tu□□□□□m□.

Ā nī fūdī n dēetā soya nābēsīkāñkāñde a ne í dōnne n̄sō kē ninke yōō kē páake n
dēē nne tī dēete fē

✓ Ā tantaane ā nī tūnnā āyē n pāñnā soya nābēsīkāñkāñde dī bōde
yendōnde

1

2

Soya ū n busínō n nō n nāamu

Soya ū n nāmō

3

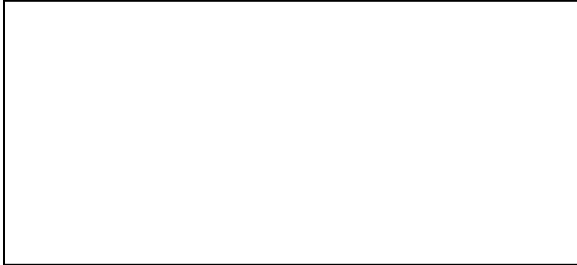
4

Soya nīme cáátíme

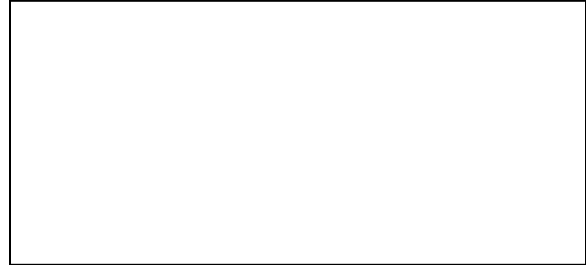
Soya nīme béníme

5

Soya nābēsikānkānde niime cáátíme

6

Dī nābēsikānkānde húnýáńkí pānnīme

7

Dī nābēsikānkānde wíéme

B□□ n b□□m□m□ n duā hō p□k□

.....

8

9

Dī nābēsīkānkānde sietīme

dī nābēsīkānkānde pānno n duā n nī fūdi n kūosi

Soya nābēsīkānkānde pānīme duā dī bōde diyē

Bake soya nābēsīka n ka ān

Bake nɔ ū cēcɔkɔ wē n kuusí Ndadi, Suane hō kātíe. U fo nē katíe hīnnī a ne pānno ā biene yē ninyē (8) nne ū yāa wodu n tēdī bíísí n naasi, a sí yāāsí bō sí tāātē kē sēdīke kē bā. U nɔ ū nītipōsuɔ wē, a ū hōkime nɔ m1 nne cm 65 bieme. Ū dūɔhɔ nɔ maki-maki, n sūukɔ a ne dɔnne n̄sō bē tēnhɔ hīnnī sūukɔ a ne nɔ kēyē, n hidí ū dūkihɔ be u yā nne hūyē. Ū tōmmū yendɔmmū tē n pānnā soya nābēsīkānkānde. Nne ū bīike sēdīke tennē kē bā, Bake tūomɔ ū sēede tōmmū fē a ne wēnni nne n̄sō soya tōmmū tūɔmū í mū. Bake hīnnī tén’ hē pīēkī ā buɔne ā fē. N cōōsí bē nitibe nne m̄ yāndātíme, n dūōnɔ n̄sō ū bā, a bē n kpēnɔ ū bōde yāasi be dū nēyē. Nne tí u dūōnɔ ā sāane āyē ā fē, tí nī púkíná sō ū kɔnte nne ū nīnte cānsíhɔ, nēnne fē yē tennɔ a u nɔ ū nītipōkūɔɔ ū n dūonɔ m̄ dōnnīsaame. Nne mēnē ū tōmmū hōsí n̄yē, Bake hē dū n nī yūɔsi ū yāa. Ū yāa yamme u dāātē nne cé yɔsinē u fā n̄yē m̄ tōmmū. Nne ū nābēsīkānkāne kūɔsime yóntíme, u tōsídí ū yāa dí sēede tōmmū n̄ pō : bē bíísí m̄ nākūɔdime nne dí sēede tōmmū tūɔmū, nē n tennɔ a bē n fē u hūɔtí u hānsí(n u sōdɔ) n u pasí.

✓ Soya yōnke pāñnīme

Soya nī fūdī n kōntá kē yōnke. Ī cienī bō ī yēdē kū ā nī dedi iyē a ne kōntá kē yōnke a tī ne bāñnī nne ā tantaane nyē hō tūnnīme :

Ū cienū yenduōnū 1

- N hiēmū soya;
- N dēetā m̄ nīime n cooná n̄sō soya ū n hemōw h́íní;
- N būutā soya;
- N suutá soya nē n buuto;
- N benná soya nē n buuto;
- N pukiná m̄ dīeme h́esí nne m̄ kúókúómú;
- Nne caatá;
- N dēetā soya ū n buuto n b́éínō n kuotá sī wāñsī n̄ h́innī;
- N dēetā tī h́āate (be hiino tīyē m̄ baadime n tē “bakudu”) n sākīnā a ne pāñnā dāa yē n yēdē ;
- N héñhétá nne n̄ kūsī.

Ū cienū yīēdū 2

- N benná soya ;
- N dēnnā nē wékíte ;
- N pāñnā kē wāñke kē n cūkī h́innī ;
- N pūkī m̄ dākítúómú h́esí ;
- N sākīnā tī h́āate ;
- N siiná a ne pāñnā dāa yē n yēdē yōō yē n naasi ;
- N héñhétá nne n̄ kūsī.

• **Soya nābēsime pānnīme**

Tī nī fúdi mandē n pānnā m̄ nābēsime nne soya. Nē nābēsime diēdo nī be té ā pānnā dī bōnde diyē kū soya nābēsikānkānde. Ī cienī tī nī dedi iyē n pānnā soya nābēsikānkānde yē nōmē :

- N sētā ī yūonī n dēnnā ā tááde, tī yōnte nne ī yūonī ī n pāahō soya hīnnī;
- N i businá a ne pānnā mēnē tī māmáate kē pīike (10);
- N dēetā sō soya dante tī n tén' tennō a soya tūosi;
- N naamū soya míime;
- N dēetā soya cīēbu n meminá m̄ nīime mē n hōsī hīnnī;
- N kpīkpīitā ū saahū n yēē sō a ne duā;
- N caatá nne ū kōdāahū hū n yōosi n cānsi;
- N dēetā ā cáátō nēyē n pānnā kē hún̄pōdīdūōke kē n cānsi hīnnī;
- N benná ā cáátō nēyē a ne bēnī ū saahū nne í tōō n̄sō tī buute nī dūa n̄yē;
- N yēē sō a ne bōnki;
- N pukiná sīkidi ā dū a ne í mō kēyē, nē bōndē ā yaa n̄yē soya nābēsime.

Soya míime hō nābēsime tēdī sī nīnsī sī, a si dūonō ū kōndāātū, n tēdī m̄ huome mandē. Nē nābēsime nō tī dēsaatē ū niito kōnte hīnnī. Soya nābēsime nō tī dēetē tī n tōsidī bē n té ā yā ī naahī n hō nābēsime a

ne í be kōkīdī. Á soya nābēsime bō kē wāñke kē n pūohī hīnnī, n bō dī būōside nī fūdī n pāñnā sī haṣī n hē cakido. Á ā mē pooto, ā no n me yā wē nē bōnde yōō ā me pāñnā nē n bonkine tī dēete hīnnī.

✓ **Soya kúkúdí be hīno iyē n tē tofi**

Soya tofi no nē dēete yendante. Tī no n pēdimu wē nē saamū no kēyē a be ne yaatá.

Be té ā dēetā soya nābēsime n me benná a me bēnī n kāñtā, n me wīē n konsine tofi.

Tofi hē tēdī wuome.

Ne no tī dēyendantē n wēni, n dennī ū wienū pāñno ā tiene ayē hō hīnnī.

✓ **Kākāwēti pāñnime nne Soya**

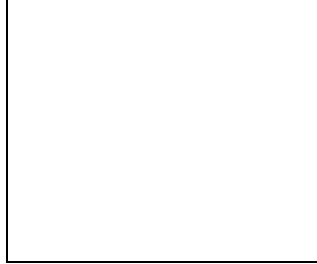
Be té ā dēetā soya míimē n businá n hiemū nne í tōō ñsō me nī bēnī nyē n mōntá. Nē bōnde ne ñonne ñsō kākāwēti, ā nī fūdī nne wuá nne í ñonne ñsō kākāwēti.

✓ **Soya huome**

Ne wēnni wē ā nī bātā nyē m hōsaame. Á minsīñ' dēe yē n bō tī dēete yēsime cienū pō, hīkī n dēnnine soya huome ū saahu.

Be tī kpákítí n tē tī í dēesī soya huome n yōkidí tī húnhāate yōō tī bēnbéte hīnnī ā béñno dī bōnde diyē n duā. Tī nī fūdī mandē n me dēe nne tī dēete tī n hē béñno yōō nne sadati (salades).

✓ **Soya bite tī n yuɔsɔ n wēnni**

Soya bite tī n yuɔsɔ n wēnni caatí wē n nāā tī sapōote a tī tansihy dɔnne tī ninte tī n cɔhɔ.

Ti pāñnɔ nne soya yuomū mū n kōñ' hē tēdī wuome. Be té ā dēetā m̄ yuomū tennē n sāamū nne m̄ nīime n benná a ne bēni. A dēetā nēni n dēnnā nne kėtá-kėtá ā kíede híete yōō ā dēe.

✓ **Yahú pāñnīme nne soya**

Yahú pāñnīme diedo nī soya nābēsīme hīnnī kū nne ī cienī n̄ ī hō tūnnīme :

N yēe sō a me bōnki,

-- N pāñnā nē n dūonɔ ū dāātū nne ū yɔɔhy saahy (be **hīino nēyē n tē** Adōmmu) nne sī nīnsī n̄ tūōsī sī n nī sīekīne yahú nne fúnē sīkidi;

-- N pukiná nē n nī n̄ hísīne a ne kɔntá yahú mūonɔ (n dēetā yahú múonɔ kē bátíke n diitā soya nābēsīme mē n nɔ dītidi) n kpītā mēni ū saahy;

-- N me cōñnā sī básí n̄ hēsí hīnnī;

-- N si kpēkinā tī dēete hɔdihy a ne pāñnā māmáate tī n nummu yōo tī n dūo bīeme a me mīiki n kāñtā;

-- N yēe sō yahú ū n bō sī básí tennē hīnnī a ne bōnki ā dēe yōō ā kūosi;

-- Á ne kāñto dī bonde diyē ā nī fūdī n ne kpēkinā ū kpākīhy hū n bóñkīne tī dēete.

✓ **Soya cénciéne pāñnīme**

Nne í d̄onne ā tuune, bē nitibe maa nī fúdi n pāñnā ā cénciéne nne soya

Ā cénciéne yē n pāah̄ nne soya yuomū būōtū hōsī. Be fee n pāah̄ ñyē kū : yē n pāñnō nne m̄ huome nne yē n pāñnō nne m̄ nīime a tī híinō n tē ā “pūōpūa”.

Ā tantaane yē n nō n tūnnā n fōonā n pāñnā soya pūōpūa :

- N suutá soya míime nne m̄ míime tūōme (ā badīyo, ā yoo, ī mūōdī), n dēnnā soya dante yōō n ne kūoti;
- N bēñnā soya míime wáñkē n bā n me diitā nne m̄ míime tūōme wáñsī n yēdē;
- N nāamū nē n diitō tennē;
- N kōñtā m̄ yuomū tennē;
- N pukiná m̄ dīeme, m̄ kúókúómú nne m̄ kēdemanyuomū soya yuomū h̄ñnī;
- N sāamū a ne kōntá tī cīēte;
- N kuotá tī cīēte tennē tōmati basí h̄ñnī yōō n pōñnā nne tī h̄ate;
- N benná nne m̄ nīime h̄sī.

✓ **Soya yuomū**

Soya yuomū bō būōte yē n yēdē kū : soya ū n hem̄ō nne ū n hē hem̄ō hō yuomū.

Soya ū n hem̄ō hō yuomū

N fōōnā n pāñnā soya ū n hem̄ō yuomū dēkī ī cienī ī n nō n tūnnā :

-- N sētā soya míime, n dēnnā tī yōñte fē, m̄ míime mē n pontō, mē n dudō yōō mē n p̄ahō;

-- N hiemū soya míime kē hún̄pōdike h̄innī a ne pāñnā minīti 20 bieme;

-- N būutā yōō n tūōnī soya míime;

-- N me dīetā;

-- N kōtā n hiemū soya ū n buutō a ne pāñnā minīti 15 yōō 20;

-- N pukinā kē p̄iendūōke h̄ate tī n dēñnō m̄ dēēmū, bē badibe ke hiine n tē yodu yada (yorou yaraa).

Nē h̄ate nō ū yún̄kū kū, n hēm̄m̄o m̄ bōmmū;

■ N nāamū nne dī māmānaade yōō nne kē duōke;

■ N mu kōntā n p̄ōñnā n dōñnā dī bōde dī n hē búosi (ū māmááhū yōō sī kuosī n̄ h̄innī) n fōōnā n mū tōmū nne.

Nē bōnde ā nī fúdi n pāñnā soya yuomū nne tī dēsaate nne í dōnne tī cēbīēte, ū cīēbu, ā cénciéne, tī hún̄te nne í yāādī..., a nē kōñhē békí ā nī mu benná nyē. Kē bīike kē n tēdi ī hīdi ī n dūo (6) ke nī fúdi n dēē nē cīēte.

Tī cīēte tī n hē bér̄nō saahū tōōsi nī kē míndúsíkē.

Nē yuomū nī fúdi n kōntā kē yōnke tī hún̄te h̄innī. Mu nī fúdi n tīhī m̄ kódihendōmme tīhīde, p̄ē yuomū cénciéne pāñnīme h̄innī “ac̄om̄o” (atchomon) a cēdēēsī n yēdē yētīme manne dī kódihende dī n bā hō dōmme.

Soya ū n hē hēmō hō yuomū

N fōōnā n pāñnā soya ū n hē hemō yuomū dēkī ī cienī ī n nō n tūnnā :

-- N sētā soya míime, n dēnnā tī yōñte fē, m̄ míime mē n pontō, mē n dudō yōō mē n p̄ahō;

-- N i businá m̄ nīime h̄ñnī;

-- N būutā n dēnnā sō soya dante yōō n kūoti;

-- N dēetā soya míime mē n buuto tennē n nāamū nne c̄ñni (dī mánánaade) yōō n nāamū nne kē duoke n ne í tōō n̄sō ne nī kórtá n̄yē ū cīēbu (tī huote);

-- Á ā pāñnō tī h̄ñyēte n duā ā būōtā nē huote n pāñnā tī h̄ñte h̄ñnī nne í dōñne n̄sō ā tén' dū n nī bēnnā dī dāade d̄yē ā badikūh̄óne h̄ñte n yē kēyē.

✓ Soya cīēbu

Nne í dōñne n̄sō ābadiyo nne āyo, ā nī fúdi n cōkī mandē soya cīēbu nne ī cienī í ī hō tūnnime :

- N sētā yōō m̄ dēmīime tūōme (ā badiyo yōō kē yōcadike);
- N bēñnā soya wāñkē n bā n diitā nne ā badiyo yōō kē yōcadike wāñsī n tāātē;
- N nāamū nē fē;
- N cōkī nē cīēbu nne í dōñne n̄sō ā tén' cōkiti n nāñkī n̄yē ā cīēne tēe.

Nē dēdúóde tī n dennī soya míime h̄ñnī bēñkī sī nīñhōsī kpā n̄yē a tī nō n si bēm̄mū soya míime kónsíme tī dēēte h̄ñnī. Ne kótō n bēñkī soya h̄āade nne nē ciike kóníime wēñnihy.

Soya tōmmū ū niito kante hīnnī

Soya nne nē dēete fē tēdī m̄ tōnsaamū nne m̄ tōntiemū ū niito kante hīnnī.
Nē n nō nē tōnsaamū pō, sī nīnsī baasí bō wē soya dēete hīnnī nī fúdí n yóókine ū
tontonhu yanyamme bē nītipūobe bē n kōn'hē pēekī būode.
Nē nīnsī mōnsī maa nī fúdí n yēkisine bē nītipūobe bē n kōn' hē pēekī n yosi n
kūsi a ne hánto, á si yóókine m̄ huome mē n dūa dī pēde.

Kótinē, bē n pānno nsō n yāa nē tōmmū nō kēyē, n māadi n tē soya huome nī fúdí
n bóókine sī bísi sī n hō niine té ā bōntā nne n̄ diedo kōntōnihū.
Nēnne pāākī mmē kū : dēetā soya huome n pēntā kē bīke kante hínnī á ti todiko.
Á ne pukino hēsí ā nī ya a tī kante bóókō.

Nē n nō nē tōm'tiemū pō, á soya nē n hē míkō hōsíkō tī dēete hīnnī, nī fúdí n
cākidi, n catá ū nītiyāa hōnnīme.

Nne n̄ yōmu soya ā buone ā fē nī fúdí n kōkītā kótinē bē yōotibe bēsīme, n nī fúdí
n catá m̄ bēsīme be dūono mēyē bē bīpansī.

Nne nē tōm'tiemū hínnī, ū niito kante hīnnī, ne hē wēnni ū niito nī n̄ yōmu nyē
soya dēete n hē tēdī makide.

Héi !

Báa nne nē tōm'saamū ū niito kante hīnnī
soya dēete nō n nē n̄ yōmu maki-maki

B n b m m n duā hō p k

M d n n m : ī ci nī dedim n m dēkītīcū hi m p k

SINBI NU Edisab ti, K namucaak
Soya dēete ciikide “ B tī yédímú” kpī m
BP : 06
M n m : 64 57 11 57
kpī m

Dī k de, dā 10/11/2009

M
tōm m m n tōsīdī ī dēkītī pō Atacodaa hō ciik ,

Ā dū bā :

ī ci nī dedim n m dēkītīcū hi m

Ū kpī m ,

Kenamucaake soya dēete nītipūobe ciikide « Tī sōhō » nne dī tōmmū n hínní, m yamme dāātē a n dū n cūhī m yáame nne ī dēkītī dī tōmmū bōde a ne fúdi n tī tōtā n pukiná tī ciikide bānkī.

Kenamucaake tī sōhō ciikide dī kētō kē tontonyāake bōnde ā biene 2009. Dī tōmmū yendōmmū tē soya nābēsīkānkāāne pānnīme. A máá dēetā nne yēndē hō dā, dī ciikide tēdī m yanyamme dī dúode, tī nī fúdi n hāntā me maáme :

-- Nne n nā n tē be hē yá nyē sī pōkisī díétīme kiede nne n̄sō sī cōsime;

-- Bē dēete yēsīme tōmmī n nīnte cásīme;

-- Nne be yá nyē be nī nānki nyē n pānnā soya dēete tūōte tī yōōtō n yáātō tīyē hō pānnīme

nne n dōnne n̄sō soya huome, nē nābēsīme nne nē yuomū mū n wēnni.

M tōmmū nīnte tenne fē kpénhu nō nne n nō fāna tūsi koosī n tāātē(f 300.000). M yanyamme tennē yūōsime nī tōtā a tī ciikide ā kpíémú.

Nne dī dāndānsaade hínní, n ā cūhō n tē ā híeni m dōnfe nne n cōode.

Dī ciikide kpīeme

Soya tōm̄m̄ū tūōm̄ū

Benne nitibe fún'yáátɔ soya tōm̄'saamū n dūōnɔ sō bē bā nē hāāde hīnnī. Nne ní nāā n tē be yáátɔ soya tēdī nyē m̄ tōm̄m̄ū dī dúóde. Á denno nsō soya tōm̄m̄ū tī yā mūyēn, ne kótɔ n tēdī m̄ tōm̄m̄ū tūōm̄ū mū n hē nɔ sō n mōmme. Mūyē hō hīnnī, tī nī fūdī n hāntā mu maamú :

- **M̄ dīeme pāñnīme nne soya**

Á tī yēē nsō soya míime; tī hāate, ī kuonī, ī kienī nne nsō tī fīnte, be pāahɔ n̄wē m̄ dīeme benne bankū tēndoke hīnnī.

N fōōnā a ne kótá m̄ dīeme ā tantaane nyē yē nɔ n tūnnā :

- Ā kuū dī bōnde diyē n duā dēnnā tī yōnte n yēē sō m̄ míime;
- N toni tī hāate, ī kuonī, ī kienī nne tī fīnte a ne kótá m̄ dākītúómú;
- N pītā ū kɔdāahy ū māmááhy hū n wétɔ nsō hū puode;
- N kuotá nē dākītúómú ū māmááhy hīnnī;
- N hy tōkīnā ū māmááhy tūōhy hū n hētī hínní;
- N kuotá m̄ nītōnnime m̄ dākītúómú hínní, n dēnnā m̄ nīime mē n tēkīnɔ;
- N kótá n me kuotá m̄ dākītúómú hínní;
- N yēē sō m̄ nīime mē n bō m̄ dākītúómú n hīnnī ā í dósí;
- M̄ nīime mē n yɔɔɔ n dēdɔ nɔ m̄ nīmē.

Nē dīeme be me tūomɔ nne tī dēēte bénīme hīnnī kū n dōnne nsō m̄ pīendīeme. Be té ā me diitā nne m̄ cānwuome n pāñnā m̄ dīeme ciene, nē n nɔ bē nītipūōbe yóntíme cienū.

- **Soya, tī wānte dēēmme hīnnī**

Sī sonsī n dēete tī n diitɔ nne soya

Soya haate nne nē kuonī nɔ tī wānte dēētē benne bankū pō. Nē wānte kótɔ n yōmu wē soya fīnte.

Kótinē, tī bite nne tī wékíte nē n nɔ tī yōnte, á ne yesine dī bɔnde diyē n duā té ā kótá tī wānte dēete.

Nē n nɔ ā minsīne cienī pō, m̄ huome pānime nne soya té ā tēnnā a tī bite ā n kpā. Nē bite nɔ tī dēsaate dɔndɔnte tī wānte yakime hīnnī nne n̄ dɔnne : ī naahī, sī būōsī nne ī suā, sī kósí, ā fānke, sī sonsī...

- **Ā tēeh̄g sōwtīme nne soya**

Á ū kəkəkō hēe soya u té ā yóntá wē, nne í nāā n tē ne sōwkīne ā tēeh̄g n pēekīne ū dēete.

Nē n pēekīne tī dēete nēnnē ā tēeh̄g.

Soya hāate tī n yōsidī dī dúóde ne bieno dī bōnde dīyē, no tī kutē tī n sōwkīne ā tēeh̄g m̄ mōmōmmē. Mandē soya kuonī, nē fīnte nne n̄sō nē yōnte fē nī fūdī n pānkīne ā tēeh̄g á ā pitō ū wuchū hīnnī. Nē wékíte nne nē bite no māndē tī kutē tī n wēnnī.

A en cadrer ce qui suit :

Bōntā soya hāate, nē kīenī, nē míime, nē wékíte nne nē bite, ne mááne hē no sō n mōmmē,

Nē n dū n nī yē m̄ fommū hīnnī, ne mááne hē hīito, ne mááne hē kēsīdī, nē fē yēsīne wē »

Soya nne ū dēete kpēntime.

Soya tōmmū dī sēede cōsime pō kōn'hē nō nīnpanne tī bōde. Nē hō hīnnī, bē nītipōhōsībe dūōnō bē bā m̄ tōmmū hīnnī mū n tōōsi nī i dēkītī soya kūsime cienī n̄ wūōsī hīnnī : nē míime nne be ne pāahō nne tī dēete tiyē. Nē tōmmū be tōsīdī a be yāasi m̄ yóntíme n capú bē sīe.

✓ Soya míime kūsime

Ā nī fūdī n dēetā soya míime hēsī yōō tī kuote n kūosi. Bē nītipūōbe té ā bōkī tī wuote hīnnī n kpénī i pienyūonī bē n i hēe būode n kotá nī n i kūosi bē tēnte dāāsī n̄ hīnnī. Nē fē tennē hīnnī, nē nītipūōbe bē n kpénno n kótō n kūosī bōkīsī sī dāāsī nne bē kūosite n bāanī ā tēndoke yānbe bē n i kpénno. Sī wānsī be bēsī siyē nne bō dī dúóde, a ne bōne ū n kpénno tuome mō kēyē.

Image vendeur et acheteur

« Pomu » nō kē wānke be dēesi kēyē n bēsī soya sī dāāsī hīnnī

Tenyome soya kpēnto pénte

Tenyome no ū nītipiūōh̄o ū n wāati c̄é Uninhaḡḡḡ tēnkédíke h̄innī. Bē u yā soya m̄ime kūōsih̄o h̄innī.

Soya tén' sédí dī b̄onde diyē n nī bēnī a u b̄okī n pēnnā ī dēkítí kē dēkítícāñke ū tēndokikédíke h̄innī n pukiná ū dēkítí yūude. Nēnnē ā dāa ā fē, á u tōm̄o dī sēēde tōmm̄u n duā, u tūnnā sī tēndokih̄esí sī n h̄ūōtī Uninhaḡḡḡ n kpēnī soya bē n ne h̄ēe b̄uode. B̄onde bā tén' bō a fē dēkítífe náámú ā n bō ī haabe a be i tōō sō bē bā ū sēēde. Tenyome tén' tōō ā buone ā fē ū cānsih̄u nne tī kuote tī n cōōkī kidōo 100.

Nē cānsih̄u h̄innī u tēdī kē wāñke kē n bēsī a be ke h̄ino n tē "pomu". Nē wāñke no ū cānsih̄u tōtīme ciem' kē piike, nē n no kidōo 2,5 bieme. Soya haabe fee n kūōsī soya nne pomu wē. Nē kpēnh̄u no f 200 n b̄okī f 600 n bōne dī kūōsib̄onde no kēyē.

Bē n i h̄ēe a ne hōsī bōde, u tén' i kpēnn̄o nne ū cānsih̄u. Ū cānsih̄u kpēnh̄u no ī dēkítí f 200 n b̄okī f 6000 n bōne ā buone no kēyē.

U té ā kpēnī n̄yē n dūa n kotá nne kūōsine bē nne kpēnn̄o a ne hōsī nne bē n pāah̄o nē dēēte. Yēndē nne nē hō tōmm̄u h̄íní, Tenyome tōsīdī ū yāa bē b̄ísí sī n tāātē b̄okítīme m̄ nākūōdime.

✓ **Soya nābēsīkāñkāāne nne nē yōnke kūṣime**

Bē nītipūōbe bē n pāahḡ soya nābēsīkāñkāāne nne nē yōnke, yē kūṣī nē nābēsīkāñkāāne nne nē yōnsī sī dāāsī yōō ā sīe ñ hīnnī. Bē n kūṣī soya nābēsīkāñkāāne nne nē yōnsī tēdī bē ḡāde sī dāāsī ñ hīnnī. Hē pō ā té ā be ya a be ḡādī n dōdī n tūunī bē tūōbe n bāanī bē n kpēnnḡ. Be tén' níésīne bē tūōbē ū nī kūṣī n dūa m̄ fēeme ū kūṣite. Be n kpēnnḡ tén'pāanī dī bōnde diyē, a ū n fē bō hīnḡ n pedimú ū dēete wēnnī n nḡ kēyē n tē : « Ñ nī, ñ nī, dēkī soya nābēsīkāñkāānsaane ñnē » yōō kóte « ñ pēte í bōnnī n ya soya nābēsīkāñkāāntōne ». Bē n kpēnḡ tén' kém̄m̄ be tē kēyē, n dēetā dī bōnde n sēkinā n bootá yē n wēnnī n kpēnī. Bé té ā kékétá wē n mākinā f 25, f 50, f 100 yōō f 250.

Bē nītipūōbe bē n dennī a ne pāa, á be yāa ne hē kīṣī fēeme, té ā hítá nne í sēnti kē dāāke yōō n tūnsī ā sīe n kūṣī. M̄ yōm̄m̄ a piimú bē sīe cienū. Nē n nḡ kē yōnke pō, bē nītipōkpēnbe yē ke kūṣī. Be té ā héntá ā yōnhīene a ye í manne f 25, f 50 nne f 100. Sī yōnsī tennē mē n ten' bō sī wānsī ñ hīnnī n pūohī nne tī ḡāate yōō ū nētihu.

Nē kūṣihu hīnnī ū nītipūōhḡ fē té ā bēnki ū bēntīme nne ū yáame n kūṣī ñ fēeme ū kūṣite.

Soya nābēsīkāñkāāne dāāke

Soya yōnk ☐ dāak ☐

✓ **Kɔnyise nāɔ̄ i yuɔ̄tī n bō n yōōmū nne ū hōntɔ Tenyome**

Kɔnyise, soya kpēntɔ nāɔ̄ i yuɔ̄tī n nī sɔ̄kīnā ū hōntɔ Tenyome m̄ dēm̄íime
kpēntime bēnsike híńńí. Kēm̄mu ya be yōōmū n tē kēyē :

Tenyome : Adó !

Kɔnyise : Adó ! Nne m̄ yōm̄mū Tenyome, Kɔnyise wē soya kpēntɔ.

Tenyome : Hāa ! Ne tūu Kɔnyise ?

Kɔnyise : Ne tū cę.

Tenyome : Ā yén' hɔ̄nɔ̄ kē dāake ke n pantɔ ū dāātū ?

Kɔnyise : hoo ! Ā yén' hɔ̄nɔ̄ ū dāātū. Ā ā híinɔ̄ n nī ā pēdimu kē bēnsike híńńí,
m̄ tōm̄mū cīikide dō̄nɔ̄ kēyē a ke buó kē dāake fommú.

Tenyome : Hāa ! Ne wēnni wē ! Ū niitɔ nī nānki mē n tūnnā nē bēnsike ?

Kɔnyise : Ū niitɔ nɔ̄ n dūōnī f 2000 kū kpēta.

Tenyome : Díétá n̄ hetide, n̄ dū wē.

Kɔnyise : Nē bēnsike nī n tī tōtā wē a tī n̄ kūsī ū saahy, n yaatá kē dāake
fommū, n díta bē bituōbe ū kūsī cienī n̄ hínnī.

Tenyome : Hāa ! Ā yamme dāātē m̄ mōmōmme. Nē bēnsike bōnnī dī bonde dī n
mōndē ?

Kɔnyise : Ke bōnnī dāpodī dā kū.

Tenyome : Ke nī pāñnā dāa yē n dē ?

Kɔnyise : Dāa yē n tāātē kū.

Tenyome : Nne ū hɔ̄tū, n̄ yāanī nē sīnwēnde.

Kɔnyise : Ne tī tiēnɔ̄ nne nē dāāde.

✓ **Ḿ yanyamme mē n bō soya nne nē dēēte baáte
kpēntime hīnnī**

Soya míime kpēntime tēdī m̄ yanyamme n d̄onne n̄sō m̄ tōmpmū fē. Ū kūsihu hē bō tī dēēte dānsime b̄onde nne n̄ nāā n tē soya tén' pékí wē kē dāāke hīnnī, n cākidi ū kūsihu. Nne ī dēkítí honde híní, bē haabe té ā be kūsī nne be hē dū kpéñhu hūyē. Nē b̄onde ū kpéñu yē té ā kāmū ū kpéñhu. Ne tenn̄ ā bē k̄k̄k̄ibe baábe tōōsī bē kūsīte nne bē yīi, sī s̄ānsī yōō ā popope n bōkīsī sī dāāsī sī n pā n dū n kūsī ū saahu. Nē mē n n̄ nyē tenne, be baábe yēeto n kūsī ū kpéñhu a hū hētī, a bē tūōbe k̄sidi n hūun̄ nne bē tūo n bāanī ū kūsihu nī pānnā dī b̄onde dīyē. Nne n̄ hūnti nī m̄ yōmmū n h̄t̄ō nne n̄ nāā n tē be sien̄ a ne pāa ī piē ī fē. Nē n n̄ soya nābēsīk̄ānk̄āne nne nē yōnke kpēntime pō, m̄ yanyamme ȳosi n dīedo n̄nē kū :

- Soya nābēsīk̄ānk̄ānde d̄ōme : Di hē bídí d̄ōme, nne n̄ tē tī hē yaā tī nī nānki n̄yē a di nē cākidi. Á ū kūsihu hē yíeno be té ā dēetā n dēē dī sēede hīnnī. Ne tenn̄ bē nītipōkūsibe dūodo.
- Ne tī hē yíeno n̄yē n kónu nuode n bat̄o wānke kē n bā, soya nābēsīk̄ānk̄āne nne nē yōnke n̄ m̄ yanyamme tūōme. Nne kpéñhu hū n bā hīnnī, tī dēēte bēnime hē m̄ankī n bōne bē n kpēnn̄ nne be ne kpēnn̄ ā b̄ode āyē.

✓ **Ī cienī ī n nī fúdí n tōtā**

N fōonā soya haate kūsīte cienū ā n̄ wēnni, tī n̄ n̄ pānnā ā ciike yē. Nē n dū n n̄yē, n ditā ī cēyōncienī ī n nī tōtā tī k̄k̄k̄ite nne tī kūsīte a bē k̄k̄k̄ibe, bē kpēntibe nne bē n fē tūom̄ nē cienū hīnnī. Nē cienī n̄ hīnnī tī nī fúdí n cāpu n̄ ī :

-- **Bē k̄k̄k̄ibe ciikide pānnime**

Ḿ yanyamme mē n buó soya haate nne nē dānsime hīnnī, ne h̄jē dī nōkonide n pānnā ā ciike n fúdí n ditā m̄ yóntime bē cōncōnte hīnnī. Nē bōde bēnkī dī ciikide pānnimē dī n nī n̄ n̄ sēkī-sēkī bē n fē bō soya h̄āde, nē dēēte yēsime nne nē kpentime yóntime.

■ Bē kəkəkibe ciikide tōmmū

Nē kəkəkibe ciikide tōmmū māadī n

Dū a bē dēete ā n kūsī ū saahu, n yaatá bē dēete dūono a ne m̄o kēyē nne tī dēkití, n fúdi n cāpu bē bā bē dēete kūsime sī dāāsī n h̄nnī, n catiná nne ā dēe ciikē tē n hō yānbe nne ī cienī tē n fúdi n tōmmū.

■ Bē kəkəkibe ciikide dēete tōosime

Á bē kpéne kpēno a ne hē fūō, be sedí sī dāāsī sīyē hō h̄nnī, be nī fúdi n bōkī « sī dāāsī n tūsī » n kūsī.

Bē kəkəkibe nī fúdi n wāānī ā tēndoke dēe dāāsī n h̄nnī ū kpénhu fūō nēyē yosinē n pantō bē tēnhu h̄nnī n hō dāāsī. Bē kəkəkibe bē n bō tī múote h̄nnī tén' búo nyē dī tēndolide h̄nnī hō kpénhu a ne nāā hēhu yosi n fūō n be yōnsí.

■ Dī ciikide nitibe dítíme ī dēkití pēnnime a ne hē káání ū kpēntihu pō

Á kəkəkiciike yōō bē n hēe soya á be pāno dī ciikide nī fúdi n ditá m̄ dēkitípēnnime. Nne nē hō ciike n hínní, yē nitibe nī fúdi n ditá m̄ dēkitípēnnime bē kpēntite pō a dítidime hē bō.

Kótinē ā tī dēete kūsime hē bō ā hē dū n ti deetá ā nī fúdi n ti bēnki a be ā pēnnā ī dēkití. Sī dēkitícānsī tén' pēnnine bē kəkəkibe yōō bē kpēntibe ī dēkití n buó bē dēete tī n siih̄ wē. N bēnki ne mááne n fōonā n pēnnā tēdī m̄ yóntíme m̄mē kū :

- N yēkitā tī dēete déétíme;
- A ne tōtā bē kəkəkibe a be nī tēdī ī dēkití n fúdi n pānnā bē kūsote tūote tī n tēdī m̄ yóntíme;
- A tī dēete ā n bō dī bonde fē.

■ Tī nī nānki nyē a tī kūsote ā n wēnni

Tī nī nānki nyē a tī kūsote ā n wēnni, tēdī ī cienī dī dúode tī no n tūnnā iyē, n fōonā n dēnnā « tī kūsote saate » n dūono bē n ti kpēno. Nēnne bōne soya būotū no kēyē, ī dēbūotī m̄ hēeme nne tī nī nānki nyē n dammú ū saahu nne ī s̄innime.

■ Tī nī nānki n̄yē nne n̄ bēsī ū saah̄y.

Tī kūṣite būōtū bō wē n hōsī nne n̄sō nē wān̄sī kūṣite tī n baáde hínní. Nēnnē kē dāake nne kē tūōke tī dēete bēnnīme yēsīne wē : tī cānsite nne tī kuote a ti hē māmāki.

Nne wānkē n bā hō bēnnīme, m̄ bēnīme hē dōnnī n bōne ū kūṣo yōō ū kpéno nne ū ke tē bōde : tī cānsite tī n tūōno, tī n hē pékí saah̄y nne tī n yosi n pekí n bō sī duosi m̄ tēētīme bōde.

Bē k̄ok̄k̄ibe no n konná dī nuodē a tī dēete kūṣih̄y ā n̄ wēnni, nne n̄ kódimú be bēsī tī dēete a ne m̄o kēyē n dōnā wānkē n bā.

■ Tī nānki n̄yē nne n̄ yá sī dāāsī h̄nnī kūṣite no kēyē

Tī nānki n̄yē nne n̄ yá sī dāāsī h̄nnī kūṣite no kēyē no m̄ tōmmū mū mū n wāati n nī yáásīne bē nitibe tī dēete kpénh̄y sī dāāsī n̄ h̄nnī ā buone ā fē, yōō tī dēkūṣite hōsih̄y n pēdim̄o nē fommū no kēyē ū tēnh̄y kpēnbe yosinē bē n tūomo bē báade tōmmū (bē k̄ok̄k̄ibe, bē kpēntibe nne mē n yōmu.

M̄ fommū be yáát̄o m̄yē tī dēete kūṣih̄y pō sī dāāsī n̄ h̄nnī, púkísí m̄ cānsīme n be tōsídí bē bātīme h̄nnī.

■ Sī dāāsī tūnnīme ā kiede

N fōonā a bē k̄ok̄k̄ibe ā yēkitā dī dōde bē dēete kūṣite h̄nnī (n deetá bē dēete m̄ cékíme yōō n ti tōō n b̄k̄í kē dāake n kotá n ti hunne), be no n wānī m̄ cékíme m̄ cátímm̄e nne ū tēnh̄y kpēnbe n dēnnā sī dāāsī n̄ kiede, n tōsídí a be tūnsī ā kiede.

Nē bōnde bē k̄ok̄k̄ibe nne n̄sō bē n kpēnn̄o, yā wē kē dāake h̄nnī ū kūṣih̄y nne ū kpénh̄y fommū no kēyē.

■ Tī dēete tōosime makide sī dāāsī n̄ h̄nnī

Tī dēete té ā yosi n̄ hōsiki dī bōnde diyē kē dāake n pāntā bē n nī n̄ kpēnī dū a ne m̄o kēyē, tī kpénh̄y té ā dōdī n diná bē k̄ok̄k̄ibe h̄k̄íme.

Bē k̄ok̄k̄ibe hē nī fúdí n kpēnī bē báade hō dēete n ditá m̄ yóntíme, be té ā kónná dī nuodē n ti tōō kē dāake n kūṣi n kōn'hē ā dōdī.

Soya haabe ciike no n wānī i cienī tī k̄ok̄k̄ite pō, nē n buó ū kpénh̄y semmū pō, n mākinā tī dēete tī n no n kūṣi kē dāake h̄nnī, n caahí m̄ yēsīme mē n tonsí ū kpénh̄y cátíme yōō h̄y púkíme

■ M̄ tōm̄m̄ū yāñbe ciikide pāñnīme

M̄ tōm̄m̄ū yāñbe ciikide pāñnīme (M̄YC), n̄o n konna m̄ tōm̄m̄ū ciike dī dúode, n dennī bē ciikē n̄ h̄innī, n pāñnā ciikide dī n bā (bē k̄ok̄ok̄ibe, tī dēete yēsīme yāñbe, bē kp̄entibe, bē tōsikū̄sibe...) n dū nne í yō̄om̄ū nne bē tū̄obe, n s̄ōnnī, n k̄odimú, n konna n tōm̄ū n yuasi m̄ yanyamme mē n buó bē dēete.

M̄ tōm̄m̄ū yāñbe ciikē, nī fúdi n dēetē m̄ būōme a me í kīēnkīēnī : m̄ cōosime, m̄ yō̄ōtīme nne bē tū̄obe, n konna n h̄ādī n kēsi bē tū̄obe bē tēnh̄u yūude yā nēyē, yō̄o n hē ne yā, a ne bō yō̄o n hē bō ā buone ā fē, m̄ tōm̄m̄ū ciikē yī yē n k̄odimú nī fúdi n pāñnā sī ciikisi hēsí.

Bē n bēmmā n duā hō pōke
